

Daha bir qələbə TAP-ın tikintisinin yekunlaşması oldu

Vətən müharibəsinin davam etdiyi, ordumuzun zəfərdən zəfərə doğru irəlilədiyi günlərdə daha bir qələbənin müjdəsini aldıq. Bu, Azərbaycanın neft-qaz tarixində qazanılan, bir-birinin ardınca gerçəkləşən qlobal layihələr salnaməsinə yazılan bir qələbə idi. Trans-Adriatik Qaz Boru Kəmərinin (TAP) tikintisinin yekunlaşdığı xəbər verildi.

Həmin gərgin günlərdə də Azərbaycan qurub-yaradır, iqtisadiyyatının inkişafını dayandır-mırdı. Neftçi də, əkinçi də, inşa-atçı da iş başında idi. TAP-ın tikintisinin yekunlaşması sanki bütün bu işlərin rəmzi idi.

TAP Azərbaycanın təşəbbüsçüsü və aparıcı qüvvəsi olduğu "Cənub qaz dəhlizi" layihəsinin ayrılmaz hissəsi, dörd seqmentindən sonuncusudur. Bu kəmərin qısa müddətdə Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm əhəmiyyət kəsb edib.

Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı "Şahdəniz" yatağının işlənməsinin ikinci mərhələsi çərçivəsində çıxarılan qazı Gürcüstandan keçməklə Türkiyəyə və oradan da Avropaya daşıyacaq 3500 kilometrlik "Cənub qaz dəhlizi" üç kəmərdən - genişləndirilmiş CQBK (Cənubi Qafqaz Boru Kəməri), TANAP (Trans-Anadolu Qaz Boru Kəməri) və TAP-dan ibarətdir.

TAP "Şahdəniz-2" qazını Yunanistanın və Albaniyanın ərazisindən, Adriatik dənizinin altından keçirərək İtaliyanın cənubuna çatdırır. Belə ki, TAP uzunluğu təxminən 878 kilometr olan boru xəttidir. Onun 550 kilometri Yunanistanın, 210 kilometri Albaniyanın ərazisindən, 105 kilometri Adriatik dənizinin altından keçir və sonuncu hissəsi İtaliya torpağında quru sahəyə çıxır. Burada kəmərin "Snam Rete Gas" şirkətinin istismar etdiyi qaz nəqliyyatı şəbəkəsinə birləşir.

TAP-ın təməli 2016-cı il mayın 17-də Yunanistanın Saloniki şəhərində qoyulub. Həmin vaxtdan da tikinti işlərinə başlanıb. Kəmərin çəkilişi inşaatçılardan böyük səriştə və məsuliyyət tələb edib. Çünki xəttin keçdiyi yol fərqli coğrafi şəraitdə yerləşir. Marşrut boyu kəmərin ən aşağı hissəsi dəniz səviyyəsindən təxminən 820 metr dərinlikdədir. Ən yüksək hissəsi isə Albaniya dağlarında 1800 metrə çatan zirvələrdən keçir.

Trans-Adriatik Qaz Boru Kəmərinin bir sıra yerüstü obyektləri, məsələn, ölçmə və kompressor stansiyaları da var. Tikinti işlərinin çətinliyi həm də onunla bağlı idi ki, digər kəmərlərdən fərqli olaraq, TAP-ın bir hissəsi suyun altından keçir. Xəttin diametri əsasən 48 düymdür, yalnız dənizdən keçən hissəsində 37 düymlik borular düzülüb.

TAP-ın tikintisinin uğurla başa çatması bir daha sübut etdi ki, "Şahdəniz" konsorsiumu Azərbaycan qazını Avropaya nəql etmək üçün iddialı olan 4 kəmərdən məhz bu xətti seçməkdə heç də səhv etməyib. Konsorsium bu seçimi hələ 2013-cü ildə edib.

Seçim prosesində TAP səkkiz şərtə görə üstünlük qazanıb. Bunlardan birincisi kəmərin kommersiya səmərəliliyidir. İkinci, üçüncü və dördüncü əsas şərtlər layihənin icra mümkünlüyü, həmçinin

maliyyə baxımından icra mümkünlüyü və texniki layihələndirmədir. Daha bir vacib məsələ kimi tənzimləmə və şəffaflıq götürülüb. Altıncı amil kəmərin təhlükəsizliyi və səmərəli istismarının mümkünlüyüdür. TAP eləcə də digər kəmərlərdən genişləndirmə imkanlarının olduğuna görə fərqlənir. Nəhayət, qiymətləndirmə zamanı ictimai maraqlarla bağlı faktorlar da nəzərə alınıb.

TAP-ın səhmdarları BP (20 faiz), SOCAR (20 faiz), "Snam S.p.A." (20 faiz), "Fluxys" (19 faiz), "Enagas" (16 faiz) və "Axpo" (5 faiz) şirkətləridir.

Layihənin uğurla tamamlanmasında Azərbaycanın rolu şəksizdir. Bu işdə "Cənub Qaz Dəhlizi" Məşvərət Şurasının 2015-ci ildən başlayaraq ildə bir dəfə Bakıda keçirilən iclas-

ları mühüm əhəmiyyət daşıyıb. Belə ki, bu toplantılarda "Cənub qaz dəhlizi"nin digər seqmentləri kimi, TAP-ın reallaşmasında ortaya çıxan məsələlər də geniş müzakirə olunub və layihə iştirakçılarının birgə söyi ilə həll edilib.

Məşvərət Şurasının toplantılarına məhz Bakının evsahibliyi etməsi onu təsdiqləyir ki, Azərbaycan layihənin aparıcı qüvvəsidir. Bu həm də ölkəmizin yaratdığı mükəmməl beynəlxalq əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq platformasının təsdiqi, Prezident İlham Əliyevə dünyada bəslənən hörmətə aydın misaldır. Odur ki, ölkəmizin, regionun və Avropanın enerji təhlükəsizliyində önəmli əhəmiyyətə malik olan "Cənub qaz dəhlizi"nin sonuncu hissəsinin yekunlaşması həm

bizim, həm də Azərbaycan qazını gözləyən bütün ölkələr, layihədə tərəfdaşlıq edən şirkətlər üçün mühüm hadisə kimi dəyərləndirilir.

Xatırladaq ki, TAP xətti İtaliyada bitməsinə baxmayaraq, gələcəkdə Azərbaycan qazının Almaniyaya, Fransa, Böyük Britaniya, İsveçrə və Avstriya kimi böyük Avropa bazarlarına çatdırılması üçün də böyük imkanlar yaradır. Kəmərin ilkin ötürücülük qabiliyyəti ildə 10 milyard kubmetrdir. Bu həcmə gələcəkdə 20 milyard kubmetrə qədər artırılmasında nəzərdə tutulur.

TAP-la ilk qaz istehlakçılara 2020-ci il dekabrın 31-də çatdırıldı. İki ildən az bir vaxtda Avropa 16 milyard kubmetrdən çox qazla təchiz edilib. Avropaya qaz təchizatı 2022-ci ilin sonuna 40 faiz artımla 8,2

milyard kubmetrdən 11,5 milyard kubmetrə yüksələcək.

Avropanın Azərbaycan təbii qazına tələbatı getdikcə artır. 2027-ci ilədək mavi yanacağın ixracının iki dəfə artırılaraq 20 milyard kubmetrə çatdırılması üçün boru kəmərlərinin ötürücülük gücünün və hasilatın artırılmasına investisiyalar yatırılmalı, müqavilələr imzalanmalı və texniki tədbirlər görülməlidir.

Başqa sözlə, işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə həyatı bərpa edən, hər yerdə qurub-yaradan Azərbaycanın qarşısında duran vəzifələrdən biri də "Cənub qaz dəhlizi"nin, o cümlədən TAP-ın genişləndirilməsidir. Ölkəmiz layihədəki etibarlı tərəfdaşları ilə birlikdə bu vəzifənin də öhdəsindən gələcək.

*Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"*